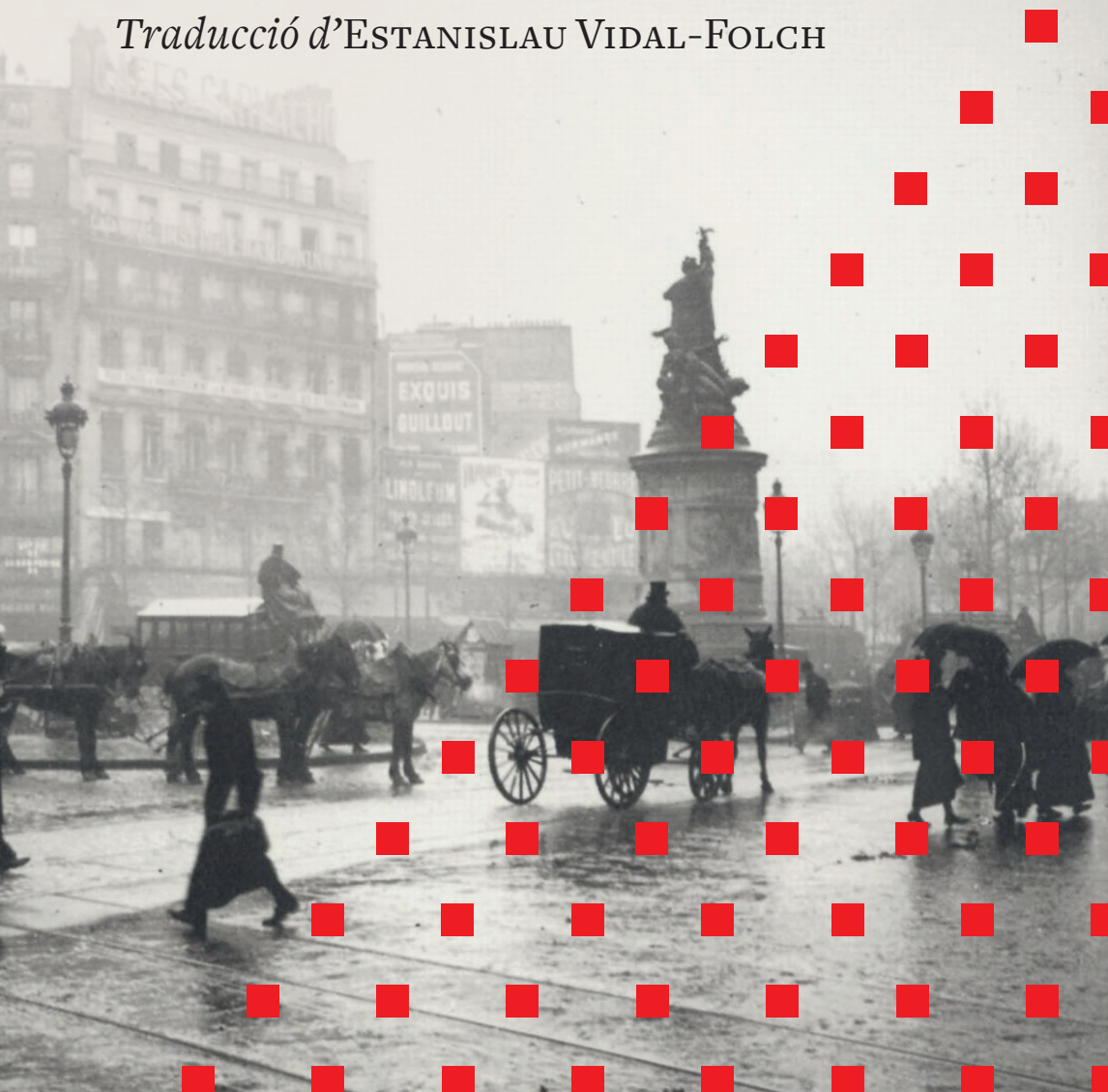

Proa

CÉLINE

Viatge al fons de la nit

Traducció d'ESTANISLAU VIDAL-FOLCH

LOUIS-FERDINAND CÉLINE

VIATGE AL FONS DE LA NIT

Traducció d'Estanislau Vidal-Folch

Proa

Proa
A Tot Vent

Títol original: *Voyage au bout de la nuit*

Primera edició: 2007
Primera edició en aquest format: març del 2023

© 1952 Éditions Gallimard
© de la traducció, 1988, 2007 Estanislau Vidal-Folch

La traducció d'aquesta obra va rebre un ajut
de la Institució de les Lletres Catalanes

Drets exclusius en llengua catalana:
Raval Edicions SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-19657-07-7
Dipòsit Legal: B. 2.061-2023
Fotocomposició: *Vilanrosa*

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté
l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudi a donar suport així a l'autonomia creativa d'autors
i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO
a través del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Va començar sense més ni més. Jo, encara no havia dit res. Ni paraula. És Arthur Ganate qui em va fer parlar. Arthur, un estudiant, un estudiant de medicina també, un company. Ens trobem, doncs, a la plaça Clichy. Havent dinat. Vol parlar-me. L'escolto. «No ens quedem fora!», que em diu ell. «Entrem!» Entro amb ell. Ja hi som. «En aquesta terrassa», comença ell, «s'hi poden fregir ous! Vine cap aquí!» Llavors ens fixem que, a més, al carrer no hi havia ningú, per culpa de la calor; cap cotxe, res. Quan fa molt de fred, tampoc no hi ha ningú al carrer; és ell, per cert, me'n recordo, qui em va dir parlant d'això: «La gent de París sempre fa pinta d'anar ocupada, però, de fet, es passeja del matí fins a la nit; la prova és que, quan no fa bo per passejar-se, massa fred o massa calor, ja no se la veu; són tots dins prenent tallats i canyes. Tal com sona! “Segle de velocitat!”, diuen. On això? “Grans canvis!”, s'empatollen. Que m'ho expliquin. Res no ha canviat de debò. Continuen bocabadant-se i ja està. I això tampoc no és nou. Tan sols paraules, i encara no n'hi ha gaires, de paraules que hagin canviat! Dues per aquí o tres per allà, menuderies...» Ben orgullosos, llavors, d'haver cantat aquelles veritats útils, ens hem quedat allà asseguts, embadalits, mirant les senyores del cafè.

Després, la conversa va girar sobre el president Poincaré que anava a inaugurar, justament aquell matí, una exposició de gossets; i a continuació, d'una cosa a l'altra, sobre *Le Temps*, que en duia la notícia. «Això sí que és un senyor diari, *Le Temps!*», em burxa Arthur Ganate per fer-me la guitza. «No n'hi ha un altre igual per defensar la raça francesa!» «Ja en té necessitat, ja, la raça francesa, com que no existeix!», que li responc jo per demostrar que estava documentat, i llest per tornar-m'hi.

«I tant que n'hi ha una! I una raça esplèndida!», insistia ell, «i és la raça més gran del món i tot, i cornut qui digui el contrari!» I au, llançat a escridassar-me. Jo aguantava de ferm, és clar.

—No és cert! La raça, això que tu en dius així, és només aquesta gran trepa de pelats com jo, lleganyosos, pollosos, balbs, que han encallat aquí perseguits per la fam, la pesta, els tumors i el fred, que han vingut vençuts dels quatre extrems del món. No podien anar més lluny per culpa de la mar. Això és França, i això són els francesos.

—Bardamu —fa ell llavors solemnement i una mica trist—, els nostres pares eren tan dignes com nosaltres, no en parlis malament!...

—Tens raó, Arthur, en això tens raó! Rancuniosos i dòcils, violats, robats, estripats i sempre carallots, eren tan dignes com nosaltres! Ja ho pots ben dir! Nosaltres no canviem! Ni de mitjons, ni d'amos, ni d'opinions, o bé tan tard que ja no val la pena. Hem nascut fidels i d'això la dinyarem! Soldats gratuïts, herois per a tothom i micos parladors, mots que pateixen, nosaltres som els favorits del Rei Misèria. Ens té ben agafats! Si no som bons minyons, estreny... Tenim els seus dits al voltant del coll, sempre, fent-nos nosa per parlar, i cal anar amb compte si t'encaparres a poder menjar... Per no res, t'escanya... Això no és vida...

—Hi ha l'amor, Bardamu!

—Arthur, l'amor és l'infinit posat a l'abast del gos falder, i tinc la meva dignitat, jo! —li responc.

—Parlem-ne, de tu! Tu ets un anarquista i prou!

Un espavilat, en tot cas, com podeu veure, i amb unes opinions d'allò més avançades.

—Justa la fusta! Sóc un anarquista! I la millor prova és que he compost una mena de pregària venjadora i social de la qual de seguida em diràs el què: LES ALES D'OR! És el títol!... —I llavors li recito:

Un Déu que compta els minuts i els rals, un Déu desesperat, sensual i rondinaire com un porc. Un porc d'ales d'or que cau pertot arreu, panxa enlaire, a punt per a les carícies; és ell, és el nostre amo. Abracem-nos!

—El teu fragment no s'aguanta davant de la vida, i el que és jo, joestic per l'ordre establert, i no m'agrada la política. I, a més, el

dia que la pàtria em demani de vessar la meva sang per ella, em trobarà, naturalment, i sense ronsejar, disposat a donar-la.

Això és el que em va respondre.

Justament la guerra se'ns acostava sense que ens n'haguéssim adonat i jo ja no tenia el cap gaire clar. Aquesta breu però vivaç discussió m'havia cansat. I a més a més, també estava excitat perquè el cambrer m'havia tractat de ronyós a causa de la propina. En fi, per acabar, Arthur i jo pràcticament ens vam reconciliar. Èrem del mateix parer gairebé en tot.

—És cert, tens raó, vaja —vaig acceptar, conciliador—, però en fi, estem tots asseguts damunt d'una gran galera, remem tots abraonadament, no pots pas dir-me el contrari!... Asseguts damunt de claus i tirant de tot! I què en traiem? Res! Garrotades només, misèries, boles i a més a més putades a sobre. «Treballem!», diuen ells. I això és encara més infecte que tota la resta, el seu treball. Som a baix, a les bodegues, traient el fetge per la boca, pudents, amb els collons plens de suor, i apa! Dalt del pont, a la fresca, hi ha els amos, i no passen pas ànsia, amb belles dones rosses i ben xopes de perfum sobre els genolls. Ens fan pujar al pont. Llavors, es posen els seus copaltes i es foten a cridar-nos aquesta: «Colla de podrits, és la guerra!», fan. «Anem a abordar-los, els porcs de la pàtria número 2! I anem a buidar-los la caixa! Vinga! Vinga! Hi ha tot el que cal a bord! Tots a cor! Foteu primer un bon crit, aviam, i que tot tremoli!: Visca la pàtria número 1! Que se us senti de lluny! El que cridi més fort, rebrà la medalla i el confit del nen Jesús! Cago en Déu! I a més, els qui no vulguin dinyar-la en mar, sempre podran anar a dinyar-la a terra on encara es fa molt més de pressa que aquí!»

—És ben bé com dius! —aprovà Arthur, decididament cada cop més fàcil de convèncer.

Però resulta que just per davant del cafè on estàvem entaulats encerta a passar un regiment, i amb el coronel davant a sobre el seu cavall, i per cert que ofería un aspecte força atractiu i ostentósament gallard, el coronel! Jo, només vaig fer un bot d'entusiasme.

—Vaig a veure si és realment així! —li crido a Arthur, i au, a allistar-me, i a la carrera a més.

—Que n'ets, de carallot, Ferdinand! —em crida Arthur, en resposta, ofès sense cap dubte per l'efecte del meu heroisme sobre tota la gent que ens mirava.

Això que s'ho prengui així m'ha ferit una mica, però no m'ha aturat. Marcava el pas. «Hi sóc i m'hi quedo!» —jo em dic.

—Ja ho veurem, passerell! —encara vaig tenir temps de cridar-li abans que voltéssim el carrer amb el regiment darrere el coronel i la seva música. La cosa va anar exactament així.

Llavors vam caminar un bon tros. N'hi havia encara més dels que hi havia abans, de carrers, plens de civils amb les seves dones que ens omplien d'encoratjaments, i algú que llançava flors, des de les terrasses, davant de les estacions, des de les esglésies atapeïdes. Si n'hi havia, de patriotes!... I després va començar a haver-n'hi menys, de patriotes... Es va posar a ploure, i després encara menys i menys, i ja cap encoratjament, cap ni un, pel camí.

Així doncs, només hi havia els que érem? Els uns darrere els altres? La música es va aturar. «En resum», em vaig dir jo quan vaig veure el tomb que prenien les coses, «això ja no té cap gràcia! S'ha de començar de nou!» Em disposava a anar-me'n. Però massa tard! Havien tancat la porta a la callada, darrere nostre, els civils. Ens havien enxampat, com a rates.

Un cop hi ets, t'hi trobes bé. Ens feren muntar a cavall, i després, quan feia dos mesos que hi érem al damunt, de nou a peu. Potser perquè costava massa car. En fi, un matí, el coronel buscava la seva muntura, amb la qual el seu assistent havia marxat, no se sabia on, a algun racó, sens dubte, on les bales passaven amb menys facilitat que pel mig de la carretera. Ja que va ser allà precisament que havíem acabat per ficar-nos, el coronel i jo, al bell mig de la carretera, jo sostenint el registre on ell inscrivia les ordres.

Al lluny, a la calçada, tan lluny com es podia veure, hi havia dos punts negres, al mig, com nosaltres, però eren dos alemanys ben ocupats a disparar de feia un bon quart d'hora.

Ell, el nostre coronel, potser sabia per què disparaven aquells dos individus, els alemanys potser també, que ho sabien, però jo, veritablement, jo no ho sabia. Per més que feia memòria, no recordava haver fet res als alemanys. Sempre havia estat ben amable i ben educat amb ells. Els coneixia una mica, els alemanys, havia anat a escola amb ells i tot, de petit, pels volts de Hannover. Havia parlat la seva llengua. Llavors eren un munt de cretinets baladriers d'ulls pàl·lids i furtius com els dels llops; anàvem plegats a tocar les noies a la sortida de l'escola als boscos dels voltants, i disparàvem amb una ballesta i amb una pistola que aconseguíem comprar per quatre marcs. Bevíem cervesa dolça. Però d'allò a disparar-nos ara a la closca, sense ni tan sols venir-nos a parlar primer i en plena meitat de la carretera, hi havia un bon tros i fins i tot un abisme. Massa diferència.

Total, que la guerra era tot el que no es podia arribar a comprendre. Allò no podia continuar.

Els havia passat, doncs, alguna cosa extraordinària a aquella gent, que jo no experimentava gens ni mica? Em devia haver passat per alt...

Els meus sentiments envers ells ara per ara no havien canviat. Tenia com ganes, malgrat tot, d'intentar de comprendre la seva brutalitat, però encara tenia més ganes d'anar-me'n, de totes totes, absolutament; fins a tal punt tot allò se'm presentava de sobte com a producte d'un formidable error.

«En una història com aquesta, no hi ha res a fer, només fotre el camp», em deia jo, després de tot...

Per damunt dels nostres caps, a dos mil·límetres, a un mil·límetre potser de les temples, venien a vibrar l'un rere l'altre aquells llargs fils d'acer temptadors que tracen les bales que volen matar-te, en l'aire calent de l'estiu.

Mai no m'havia sentit tan inútil com entre totes aquelles bales i les llums d'aquell sol. Una immensa, universal rifada.

Només tenia vint anys en aquell moment. Granges desertes al lluny, esglésies buides i obertes, com si els pagesos haguessin sortit d'aquells llogarrets a passar el dia, tots, a una festa a l'altra punta del rodal, i que ens haguessin confiat tot el que posseïen, els camps, els carros vares enlaire, les terres, les cledes, la carretera, els arbres i fins les vaques, un gos amb la seva cadena, tot, vaja. Perquè ens sentíssim com a casa fent el que ens passés pel cap durant la seva absència. Semblava amable per part seva. «De totes maneres, si no fossin fora» —em deia jo—, «si encara hi hagués hagut gent per aquí, segurament no ens hauríem conduït d'aquesta manera innoble! Tan malament! No ens hauríem atrevit davant d'ells!» Però, ja no hi havia ningú per vigilar-nos! Només nosaltres, com uns casats que fan marranades quan tothom ha marxat.

Pensava també (rere un arbre) que a mi ja m'hauria agradat veure'l aquí, el Déroulède de qui tant m'havien parlat, explicant-me com s'ho feia, ell, quan rebia una bala en ple pap.

Aquells alemanys ajupits a la carretera, tossuts i tiradors, disparaven malament, però semblaven tenir bales per donar i per vendre, magatzems atapeïts sense dubte. La guerra, decididament, no havia pas acabat! El nostre coronel, la veritat sigui dita, demostrava una valentia estupefaent! Es passejava pel bell mig de la calçada, i, a més a més, d'una banda a l'altra entre les trajectòries,

amb tanta naturalitat com si esperés un amic a l'andana de l'estació, amb una mica d'impaciència tan sols.

Jo, d'entrada, el camp, tot sigui dit de seguida, mai l'he pogut sofrir, sempre l'he trobat trist, amb els fangars que no s'acaben, els masos on mai no hi ha ningú i els camins que no duen enlloc. Però si se li afegeix la guerra, ja no hi ha qui ho aguanti. El vent s'havia aixecat, brutal, a cada costat del talús, els pollancre barrejaven les seves ràfegues de fulles amb els sorollets secs que venien d'allà cap a nosaltres. Aquells soldats desconeguts no ens tocaven mai, però, en envoltar-nos de milers de morts, ens en trobàvem com vestits. Jo ja no m'atrevia a bellugar-me.

El coronel era un monstre, doncs! Ara n'estava convençut; pitjor que un gos, no concebia la seva mort. Al mateix temps vaig copsar que n'hi devia haver molts com ell al nostre exèrcit, de valents, i també exactament igual, sens dubte, a l'exèrcit de davant. Qui sap quants? Un, dos, alguns milions en total, potser? Des d'aleshores el meu cangueli esdevingué pànic. Amb éssers com aquests aquella imbecilitat infernal podia continuar indefinidament... Per què haurien d'aturar-se? Mai no havia sentit tan implacablement la sentència dels homes i de les coses.

«Devia ser jo, doncs, l'únic covard damunt la terra?», pensava. I amb quin esglai!... Perdut entre dos milions de bojós heroics i desfermats i armats fins als cabells? Amb cascs, sense cascs, sense cavalls, en moto, bramant, en autos, xiulant, tiradors, conspiradors, itinerants, de genollons, cavant, escapolint-se, fent cabrioles pels senders, petardejant, tancats dins la terra com en una gàbia de bojós, per destruir-ho tot, Alemanya, França i Continents, tot el que respira, destruir, més rabiosos que els gossos, adorant la pròpia ràbia (cosa que els gossos no fan), cent, mil vegades més rabiosos que mil gossos, i tant més viciosos! Quin paper que fèiem! Decididament, ho veia clar, m'havia embarcat en una croada apocalíptica.

Ets verge de l'Horror com n'ets de la voluptat. Com hauria pogut sospitar jo aquest horror en deixar la plaça Clichy? Qui hauria pogut preveure, abans d'entrar de veres a la guerra, tot

el que contenia la porca ànima heroica i dropa dels homes? Ara, estava atrapat en aquesta fugida en massa, cap a l'assassinat en comú, cap al foc... Això venia de les profunditats i havia succeït.

El coronel seguia sense moure's, el veia rebre, al talús, notes del general que tot seguit feia miques, un cop llegides sense pressa, entre les bales. En cap no hi havia, doncs, l'ordre d'aturar en rodó aquella abominació? No li deien des de dalt que es feia una pífia? Un abominable error? Un malentès? Que s'havien equivocat? Que eren unes maniobres de per riure el que havien volgut fer, i no assassinats! No, home, no! «Continueu, coronel, sou al bon camí!» Això és sens dubte el que li escrivia el general Des Entrayes, de la divisió, el cap de tots nosaltres, de qui rebia un sobre cada cinc minuts, per mitjà d'un oficial d'enllaç, que la por tornava cada cop una mica més verd i cagueta. N'hauria fet el meu germà poruc, d'aquell xicot! Però tampoc no teníem temps de confraternitzar.

Així doncs, cap error? Allò que fèiem de disparar-nos, així, sense ni tan sols veure'ns, no estava pas prohibit! Formava part de les coses que es poden fer sense merèixer una bona esbroncada. Estava reconegut i tot, encoratjat sens dubte per la gent seriosa, com els jocs d'atzar, el festeig, la munteria!... Res a dir-hi. Acabava de descobrir de cop la guerra en tota la seva vastitud. M'havia desvirgat. Cal ser gairebé sol davant d'ella com jo ho era en aquell moment per veure-la bé, la puta, de front i de perfil. Acabaven d'encendre la guerra entre nosaltres i els de davant, i ara tot cremava! Com el corrent entre els dos carbons, en un arc voltaic. I no estava pas a punt d'apagar-se, el carbó! Hi passaríem tots, tant el coronel com els altres, tot i que poguéssim semblar molt sagaç, i el seu carnum no faria un rostit millor que el meu quan el corrent de davant li passés entre les espatlles.

Hi ha moltes maneres de ser condemnat a mort. Ah, què no hauria donat jo en aquell moment per ser a la presó en lloc d'allí, imbècil de mi! Per haver robat, per exemple, alguna cosa quan era tan fàcil, previsible, en algun lloc, quan encara hi era a temps. És que no pensem en res! De la presó, se'n surt viu, de la guerra no. Tota la resta són paraules.

Si almenys encara hi hagués estat a temps, però ja no hi estava! Ja no quedava res per robar! «Que bé que s'estaria al caliu d'una petita presó», em deia jo, «per on les bales no passen! No hi passen mai!» En coneixia una ben a punt, al sol solet! En un somni, la de Saint-Germain precisament, tan a prop del bosc, la coneixia bé, passava sovint per allà, fa temps. Com canviem! Jo era un nano llavors, em feia por la presó. És que encara no coneixia els homes. No creuré en el que diuen, en el que pensen. És dels homes i només d'ells que cal tenir por, sempre.

Quant de temps caldrà que duri el seu deliri, perquè s'aturin per fi esgotats, aquests monstres? Però quant de temps pot durar un accés com aquest? Mesos? Anys? Quant? Potser fins a la mort de tothom, de tots els bojors? Fins a l'últim? I ja que els esdeveniments prenien aquest tomb desesperat em vaig decidir a jugar-m'hi el tot pel tot, a fer l'últim intent, el suprem, tractar, jo, tot sol, d'aturar la guerra! Si més no en aquell racó on era.

El coronel deambulava a dos passos. Li parlaria. Mai no ho havia fet. Era el moment d'atrevir-s'hi. En el punt en què ens trobàvem, ja no hi havia gairebé res a perdre. «Què voleu», em demanaria, m'imaginava, molt sorprès ben segur de la meva audaç interrupció. Li explicaria les coses, llavors, tal com les veia. Veuríem què en pensava, ell. Tot és explicar-se en aquesta vida. On no arriba un, hi arriben dos...

Anava a fer aquesta gestió decisiva quan, en aquell mateix instant, arribà fins on érem a pas gimnàstic, retut, pengim-penjam, un cavaller de peu (com es deia llavors) amb el seu casc capgirat a la mà, com Belisari, i a més a més tremolós i tot brut de fang, amb la cara encara més verdosa que la de l'altre oficial d'enllaç. Balbucejava i semblava patir com un dolor inaudit, aquell cavaller, com si sortís d'una tomba i sentís l'estómac revoltat. Així, doncs, no li agradaven les bales a aquell fantasma, tampoc? Les ensumava com jo?

—Què hi ha? —l'aturà en sec el coronel, brutal, molest, tot llançant cap a aquell aparegut una mena de mirada d'acer.

Veure'l així, aquest innoble cavaller, amb un posat tan poc

reglamentari, i escagarrinant-se d'emoció, encoleria de mala manera el nostre coronel. No li agradava gens ni mica això de la por. Era evident. I a més a més aquell casc a la mà sobretot, com un barret bolet, acabava de desencaixar del tot en el nostre regiment d'atac, un regiment que es precipitava cap a la guerra. Feia pinta de saludar-la, ell, aquell cavaller de peu, la guerra, en entrar.

Sota aquella mirada d'oprobri, el missatger vacil·lant es posà «ferms», amb els dits petits damunt de la costura del pantaló, com escau en aquests casos. Oscil·lava així, tibant, al talús, la suor lliscant-li al llarg de la jugular, i les mandíbules li tremolaven amb tanta força que proferia xisclets avortats com un gosset que somia. No es podia aclarir si ens volia parlar o bé si plorava.

Els nostres alemanys ajupits al final de tot de la carretera acabaven justament de canviar d'instrument. Ara era amb la metral·ladora que prosseguien les seves bestieses; espetegaven com grans capses de mistos i al voltant nostre anaven volant eixams de bales rabioses, puntimirades com vespes.

L'home aconseguí, de totes maneres, fer sortir de la seva boca alguna cosa articulada:

–Acaben de matar el sergent Barousse, mon coronel –digué d'una tirada.

–I doncs?

–L'ha rebentat un obús!

–I doncs? Cago en Déu!

–Res més! Mon coronel...

–Això és tot?

–Sí, és tot, mon coronel.

–I el pa? –preguntà el coronel.

Fou la fi del diàleg, perquè recordo bé que tot just va tenir temps de dir: «I el pa?» I para de comptar. Després d'això, res més que foc i soroll tot junt. Però llavors un d'aquells sorolls que no creuries mai que existissin. En vam tenir els ulls tan plens, les orelles, el nas, la boca, de seguida, de soroll, que ja creia arribada la fi, que jo mateix m'havia tornat foc i soroll.

I en acabat no, el foc va marxar, el soroll va restar molt de

temps al meu cap, i després els braços i les cames que tremolaven com si algú te les sacsegés per darrere. Semblava que m'abandonarien, i així i tot van quedar-se amb mi, els meus membres. En el fum que ens continuà picant els ulls durant molt de temps, ens restava l'olor penetrant de la pólvora i del sofre com per matar les xinxes i les puces de tota la terra.

De seguida després d'això, vaig pensar en el sergent Barousse que acabava d'esclatar com l'altre ens ho havia explicat. Era una bona notícia. «Millor», vaig pensar de seguida, així: «Un podrit de menys al regiment!» M'havia volgut fer passar pel consell de guerra per una llauna de conserves. «A cadascú la seva guerra!», em vaig dir. En aquest sentit, cal convenir-hi, de tant en tant, semblava que servia d'alguna cosa, la guerra! Encara en coneixia ben bé tres o quatre al regiment, de porcs condemnats que hauria ajudat ben de bona gana a trobar un obús com a Barousse.

Quant al coronel, a ell, no li volia cap mal. Tanmateix també ell era mort. Ja no el veia, primer. Havia estat desplaçat al talús, ajagut sobre el flanc per l'explosió i projectat fins als braços del cavaller de peu, el missatger, traspasat també. S'abraçaven tots dos de moment i per sempre, però el cavaller ja no tenia cap, res sinó una obertura a damunt del coll, amb sang a dins que borbollava amb gloc-glocs com la confitura dins l'olla. El coronel tenia el ventre obert i feia una ganyota lletja. Devia haver-n'hi fet, de mal, aquell cop en el moment de produir-se. Pitjor per a ell! Si hagués marxat a les primeres bales, no li hauria succeït.

Tota aquella carn junta sagnava enormement.

Encara esclataven obusos a dreta i a esquerra de l'escena.

Vaig abandonar aquells llocs sense fer-me pregar, la mar de feliç de tenir un pretext tan bo per fotre el camp. Cantussejava una mica i tot, titubant, com quan, acabada una bona regata, les cames et fan figa. «Un sol obús! De seguida s'enllesteixen els assumptes, per això, amb un sol obús», em deia jo. «Déu n'hi do!», —em repetia contínuament—, «Déu n'hi do!...»

Ja no hi havia ningú al final de la carretera. Els alemanys havien marxat. Mentrestant, en aquella ocasió havia après molt de pres-

sa a no caminar des d'aleshores sinó pel perfil dels arbres. Tenia pressa per arribar al campament i saber si n'hi havia d'altres al regiment que els haguessin mort en reconeixement. «Deu haver-hi bones històries també», que em deia jo a més a més, «per fer-se fer presoner!...» Aquí i allà borralls de fum acre s'enganxaven als terrossos. «Que potser són tots morts a hores d'ara?», –em preguntava. «Atès que no volen comprendre res de res, ja seria avantatjós i pràctic que els matessin tots ben de pressa... Així acabaríem de seguida... Tornaríem a casa... Passaríem triomfants de nou potser per la plaça Clichy... Només un o dos sobrevivents. Segons el meu desig... Nois simpàtics i ben parits, rere el general, tots els altres serien morts com el coronelot... Com Barousse... com Vanaille (un altre cabró)..., etc. Ens cobririen de condecoracions, de flors, passariem sota l'Arc de Triomf. Entraríem al restaurant, et servirien sense pagar, ja no pagariem res més, mai més a la vida! “Som els herois!” que diríem en el moment del compte... “Defensors de la Pàtria!” I n'hi hauria prou!... Pagariem amb banderetes franceses!... La caixaera fins i tot refusaria els diners dels herois i fins i tot te'n donaria, juntament amb petons, quan passéssim per davant de la caixa. Valdria la pena de viure-ho.»

Vaig notar en fugir que sagnava d'un braç, però una mica només, de cap manera una ferida suficient, una pelada. S'havia de començar de nou.

Tornà a ploure, els camps de Flandes bavejaven aigua bruta. Durant encara molt de temps no vaig topar-me amb ningú, res sinó vent, i a més, poc després, el sol. De tant en tant, no sabia d'on, una bala, així, a través del sol i de l'aire, em cercava, eixerida, encaparrada a matar-me, en aquella solitud, a mi. Per què? Mai més, encara que visqués cent anys més, no em passejaria pel camp. Quedava jurat.

Mentre tirava endavant, recordava la cerimònia de la vigília. Havia tingut lloc en un prat, aquesta cerimònia, rere un pujol; el coronel amb la seva veu grossa havia arengat el regiment: «Amunt els cors!», havia dit... «Amunt els cors! I visca França!» Quan no tens imaginació, morir és poca cosa, quan en tens, morir és

massa. Aquest és el meu parer. Mai no havia comprès tantes coses alhora.

Ell, el coronel, mai no havia tingut imaginació. Tota la desgràcia d'aquest home havia vingut d'aquí, la nostra sobretot. Era jo, doncs, l'únic a tenir imaginació de la mort en aquell regiment? Jo, la meua mort, la preferia tardana... Al cap de vint anys... Trenta anys... Potser més, a aquella que em volien de seguida, a base de cruspir el fang de Flandes, amb tota la boca, més que la boca i tot, esberlada fins a les orelles, per una explosió. Ni cal dir que tens dret a tenir una opinió sobre la teua pròpia mort. Però, llavors, on anar? Recte endavant? D'esquena a l'enemic. Si els guàrdies m'haguessin pescat voltant-la, estic segur que hauria begut oli. M'haurien jutjat el mateix vespre, molt de pressa, a la babalà, a la classe d'una escola deserta. N'hi havia moltes de buides, de classes, per tot arreu on passàvem. Haurien jugat amb mi a la justícia com es juga quan el mestre ha marxat. Els suboficials a la tarima, asseguts, jo dret, emmanillat, davant dels pupitrets. Al matí m'haurien afusellat: dotze bales, més una. I què més?

I tornava a pensar un altre cop en el coronel, si n'era, de valent, aquell home, amb la seva cuirassa, el seu casc i els seus bigotis, l'haurien pogut exhibir passejant-se, com l'havia vist jo, sota les bales i els obusos, en un music-hall, era un espectacle per omplir l'Alhambra d'aleshores, hauria eclipsat Fragson, una estrella formidable a l'època de què us parlo, tanmateix. Ja veieu el que en pensava, jo. «Avall els cors!», pensava.

Després d'hores i hores de marxa furtiva i prudent, vaig advertir per fi els nostres soldats davant d'un llogarret. Era un post avançat dels nostres. El d'un esquadró que estava allotjat per allà. Cap mort entre ells, m'anunciaren. Tots vius! I jo portava la gran notícia: «El coronel és mort!», els vaig cridar, així que vaig ser prou a la vora del post. «No són pas coronels el que falta!», em respongué el brigadier Pistil, tornant-s'hi, que justament també estava de guàrdia i fins de servei.

—I mentre esperem que el reemplacin, el coronel, vés doncs, eh fantasma?, a distribuir carnum sense parar amb Empouille i Ker-

doncuff, i agafeu dos sacs cadascú, és darrere l'església que funciona això... Aneu a mirar allà baix... I no deixeu que us encolorin només els ossos com ahir, i després mireu de moure el cul per estar de tornada a l'esquadró abans de la nit, malparits!

Així doncs, tots tres vam reprendre el camí.

«D'ara endavant no els explicaré res més!», em deia jo, ofès. Veia prou bé que no valia la pena de contar-los res a aquella gent, que un drama com el que jo havia vist, fos malaguanyat per culpa d'uns tifes com aquells!, que fos massa tard perquè encara interessés. I pensar que vuit dies enrere segurament haurien posat quatre columnes i la meva fotografia als diaris per la mort d'un coronel de la manera com havia succeït. Uns imbècils.

Era, doncs, en un prat agostejat on es distribuïa tota la carn per al regiment –ombrejat pels cirerers i cremat ja per la fi de l'estiu. Damunt de sacs i de lones de tendes completament esteses i damunt la mateixa herba, n'hi havia quilos i quilos, de tripes escampades, de greix en flocs grocs i pàl·lids, xais esventrats amb els seus òrgans en un poti-poti, traspuant en rierols enginyosos cap al verd del voltant, un bou sencer seccionat en dos, penjat d'un arbre, i damunt del qual s'escarrassaven encara tot renegant els quatre carnissers del regiment a treure-li trossos de despulles. S'insultaven de valent entre els escamots a propòsit dels greixos, i dels ronyons sobretot, enmig de les mosques com només se'n veuen en aquests moments, importants i musicals com ocellets.

I després més sang pertot arreu, a través de l'herba, en bassals enganxosos i confluents que buscaven el bon pendent. Mataven el darrer porc alguns passos més enllà. Ja quatre homes i un carnisser es disputaven algunes tripes futures.

–Vas ser tu, eh venut! Tu vas afanar el llom, ahir!...

Vaig tenir temps encara de clavar un o dos cops d'ull damunt d'aquella dissensió alimentària, tot recolzant-me contra un arbre, i vaig haver de cedir a unes ganes immenses de vomitar, i no pas una mica, fins a desmaiar-me.

Ni cal dir que em van conduir fins a l'acantonament en una lli-

tera, però no sense aprofitar l'ocasió per pispar-me els meus dos sacs de lona color cautxú.

Em vaig despertar en una altra esbroncada del brigadier. La guerra no s'aguantava.